

як попереднє працевлаштування, яке вписується у професійний проект та полегшує вступ у ділове життя. Знання оцінюються на трьох рівнях:

- самими студентами в рамках самооцінювання;
- викладачами під час систематичних перевірок та попередніх екзамєнів;
- професіоналами з Комітету керівників готелів та ресторанів, викладачами ІАЕ, Інституту керівних кадрів підприємств (на третьому курсі), оцінки під час практики та як членів екзаменаційної комісії.

Систематичні контрольні роботи, попередні та часткові екзамени організовані протягом семестру. Перехід на старший курс зумовлений отриманням необхідної середньої складової оцінки як за професійні вміння, так і за знання з менеджменту. Стажування проходить протягом приблизно п'яти місяців у Франції та за кордоном. Це стажування є предметом постійної співпраці між студентом, підприємством, що приймає, та відділом “стажування-працевлаштування”.

Висновки. Отже, вищі навчальні заклади приділяють особливу увагу підготовці спеціалістів у сфері туризму, готельно-рестораного комплексу.

Література

1. Peretti C. Dix-huit questions sur le système éducatif. Paris: La Documentation française. Les études de la Documentation française / C. Peretti. – 2004. – 254 p.

2. Cahuzac E. Conception du diplôme et formes d'usage du CAP L'Orientation scolaire et professionnelle : juin 29 / E. Cahuzac, F. Maillar, M. Ourtaud. – 2000. – № 2. – P. 377–399.

3. Chanevas S. Guide des écoles pas comme les autres T2. Les formations profession-nelles / S. Chanevas. – 6-e éd. – Paris : Horay, 2003. – 215 p.

4. Mélenchon J.-L. Le manifeste pour une école globale – La République sociale / J.-L. Mélenchon. – Paris : L'Harmattan, 2002. – 174 p.

ТКАЧЕНКО О.Б.

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

На межі ХХ та ХХІ ст. спостерігаємо формування новітньої освітньої парадигми вищої школи, у межах якої надзвичайно важливу роль відіграє особистість викладача, його професійність, фаховість, здатність до розв'язання складних завдань, що пов'язані з організацією всіх ланок навчально-виховного процесу. Саме від викладача залежить рівень якості підготовки спеціалістів різних галузей, їх конкурентоспроможність на ринку праці.

Вирішення проблеми якості освіти не можна розглядати окремо від проблеми належного кадрового забезпечення ВНЗ. Підготовка педагогічних кадрів постійно в центрі підвищеної уваги з боку науковців, оскільки зміни й перетворення в будь-якій сфері діяльності повинні починатися зі

змін і перетворень її суб'єкта. Відтак, діяльність викладача буде ефективнішою й успішнішою лише за умови особистісної та професійної готовності до неї.

Зміна ролі викладача та характеру його праці в умовах інформаційного суспільства, що формується, змушує по-новому подивитися на проблеми розвитку особистості педагога, модернізації його професійних знань та вдосконалення методичної майстерності. Такі елементи його професійно-педагогічної культури, як постійне прагнення до підвищення якості своєї діяльності, результативності методів навчання й виховання, робота з самоосвіти та самовдосконалення, розглядаються сьогодні не просто як досягнення окремих педагогів, а як вимоги до всіх викладачів.

У вітчизняній та зарубіжній педагогічній науці можна виділити декілька напрямів дослідження зазначеної проблематики. Перший пов'язаний з аналізом складових процесу професійної підготовки викладачів (В. Кан-Калік, В. Краєвський, З. Равкін, О. Щербакова, П. Щербань); другий – з особливостями формування педагогічної культури (О. Барабанщиков, В. Гриньова, Н. Крилова та ін.); третій – з питанням педагогічної діяльності (Ш. Амонашвілі, Н. Кузьміна, Ю. Кулюткін, І. Прокопенко); педагогічної майстерності (Н. Бабич, А. Мудрик, Н. Тарасевич) або педагогічної творчості (В. Загвязінський, В. Кан-Калік). Однак поза увагою науковців залишилися важливі теоретичні питання, які пов'язані з описом системи вимог до особистісних та професійних якостей викладача вищої школи.

Мета статті – дати комплексну характеристику вимог до особистісних та професійних якостей викладача ВНЗ.

Сучасні дослідники все частіше підкреслюють, що “викладач – головний суб'єкт реформування освіти, який має усвідомлювати високий особистісний сенс професійної діяльності” [9, с. 40]. Саме тому В.О. Сластьонін називає викладача “ключовою фігурою ХХІ століття”, головною дійовою особою, яка аналізує власну діяльність у реалізації стратегії сучасного освітнього процесу, прагне інновацій і самореалізується в професійній діяльності [11, с. 3]. Нині викладач повинен виконувати роль експерта в різноманітних питаннях, пов'язаних з освітянським процесом. Основна його мета – створити умови для процесу пошуку знань, який буде здійснюватись в умовах спільної діяльності між тим, хто навчає й навчається.

Для успішної діяльності викладачеві ВНЗ необхідні як певні особистісні, професійно вагомні якості, так і відповідні знання та спеціальні навички. Перелік та опис загальнотрудових і спеціальних якостей, здібностей, умінь та навичок, необхідних для виконання певної професійної діяльності, у працях з педагогіки й психології дістав назву професіограми. Вона презентує сукупність особистісно-ділових рис, суспільно-політичних, психолого-педагогічних знань, а також умінь та здібностей, необхідних для виконання професійних обов'язків.

Узагальнення теоретичного матеріалу дає змогу систематизувати вимоги до особистісних якостей і здібностей викладача вищої школи та подати їх у вигляді зведеної таблиці.

Не менш важливим компонентом професіограми викладача є особистісні вміння, що відображають його теоретичну та практичну готовність до педагогічної діяльності [12, с. 89].

Таблиця 2

Вимоги до кваліфікації викладача

Теоретична готовність	Практична готовність
<p><i>Аналітичні вміння</i> (за їх допомогою відбувається узагальнення педагогічної думки);</p> <p><i>прогностичні вміння</i> (полягають у вмінні викладача передбачити результат дії ще до того, як вони будуть реально здійснені);</p> <p><i>проективні вміння</i> (виявляються в матеріалізації результатів педагогічного прогнозування в конкретних планах навчання та виховання);</p> <p><i>рефлексивні уміння</i> (мають місце при здійсненні викладачем контрольно-оцінної діяльності, спрямованої на себе, осмислення своїх дій, позитивних і негативних результатів своєї діяльності)</p>	<p><i>Організаторські вміння</i> (сприяють ефективному включенню студентів у різні види навчально-пізнавальної діяльності);</p> <p><i>мобілізаційні вміння</i> (пов'язані з розвитком у студентів стійких інтересів до учіння, праці, активності);</p> <p><i>інформаційні вміння</i> (уміння та навички роботи з друкованими й комп'ютерними джерелами);</p> <p><i>розвивальні вміння</i> (сприяють розвитку пізнавальних процесів, відчуттів студентів);</p> <p><i>орієнтаційні вміння</i> (спрямовані на формування наукового світогляду студентів);</p> <p><i>комунікативні вміння</i> (сприяють становленню педагогічно доцільних відносин викладача зі студентами й колегами);</p> <p><i>перцептивні вміння</i> (полягають у здатності викладача проникати у внутрішній світ студента)</p>

На окрему увагу заслуговують особистісні здібності викладача, що визначають специфіку його професійної діяльності. Серед них найбільш важливі, на нашу думку, є креативність, творча індивідуальність, педагогічна культура та професійна компетентність.

У структурі педагогічно значущих здібностей викладача ВНЗ вчені обґрунтовують важливість такої риси, як креативність. Розвиток креативності сприяє досягненню спеціалістом високого рівня професіоналізму, духовної вершини, тобто сприяє самоактуалізації особистості [9, с. 81].

Деякі дослідники [1; 5; 7] визначають креативність як комплекс інтелектуальних і особистісних особливостей індивіда, що сприяють самостійній постановці проблем, народженню значної кількості оригінальних ідей і нешаблонному їх вирішенню. Складовою креативності є творча активність, що породжує щось якісно нове, вирізняється неповторністю, оригінальністю, суспільно-історичною унікальністю [6, с. 105].

Погоджуємось з твердженням Н. Яремчук, що формою прояву креативного мислення є рефлексія, яка спрямована на розуміння суб'єктом самого себе, власної діяльності [13, с. 245]. Особливістю рефлексивної культури викладача є його здатність спостерігати, оцінювати, самоідентифіку-

вати себе з педагогічним ідеалом і на цій основі робити прогнози для себе та для інших.

С.О. Сисоевою запропонований варіант найважливіших рис педагогічної креативності: високий рівень соціальної й моральної свідомості; пошуково-проблемний стиль мислення; розвинені інтелектуально-логічні здібності (вміння аналізувати, обґрунтовувати, пояснювати, виділяти головне тощо); проблемне бачення; творча фантазія, розвинена уява; специфічні особистісні якості (сміливість, готовність до ризику, цілеспрямованість; допитливість, самостійність, наполегливість, ентузіазм); специфічні мотиви (необхідність реалізувати своє “Я”, бажання бути визнаним), творчий інтерес, захопленість творчим процесом, прагнення досягти найбільшої результативності в конкретних умовах праці); комунікативні здібності; здатність до самоуправління; високий рівень загальної культури й високий рівень моральної культури.

Викладачеві ВНЗ має бути властива інтелігентність, яка виявляється в морально-поведінковому стилі викладача, закріплюється в глибині його професійної обізнаності й широчині загальнокультурної впливовості, тонкощах естетичних поглядів, смаків та ідеалів [3, с. 137].

Особлива увага в працях учених приділяється з'ясуванню творчого потенціалу викладача, наявність якого є найважливішою умовою ефективної адаптації науково-педагогічних працівників до професійної діяльності. Творчу індивідуальність Е. Лузик розглядає як процес і результат розвитку людиною своєї неповторної індивідуальності, але не як самоціль, а як необхідну умову для накопичення й реалізації особистісного творчого потенціалу за наявності нових культурних, соціальних, матеріальних та інших цінностей.

Значно підвищуються вимоги до педагогічної культури викладача, що дало змогу В. Гриньовій сконцентрувати увагу саме на цій проблемі. Підтримавши в цілому концепцію С.О. Сисоевої, дослідниця визначає якості викладача, від яких залежить успішність професійно-педагогічної діяльності: професійно спрямовані параметри (любов до професії та студентів, відданість своїй справі); інтелектуальні параметри (гнучкість, варіативність, самостійність); індивідуально-психологічні якості (стриманість, вимогливість, спостережливість); соціально-психологічні якості (повага до людини, комунікативність, справедливість) [4, с. 61].

Безперечно, мірилом готовності викладача до педагогічної діяльності є професійна компетентність як інтегральне новоутворення особистості, що дає змогу найбільш доцільно діяти в нетипових і нестандартних ситуаціях у процесі професійної діяльності.

У вітчизняній філософській та педагогічній думці все частіше зустрічається твердження про перехід від традиційної “знаннєвої” моделі навчання до більш адаптивної – “компетентнісної”. Компетентність розглядається як органічна єдність знань та вмінь, які необхідні для прийняття рішень у мінливому світі та певному соціальному контексті. Бути компетентним – значить бути здатним мобілізувати в цій ситуації свої знання та

досвід. Навчання як засвоєння готових знань втратило актуальність у сучасному світі. Сьогодні викладач повинен перетворити навчання на процес набуття студентом власного досвіду, забезпечити формування компетентності в певних питаннях.

У 70–90 рр. ХХ ст. учені розглядали компетенцію як нову мету освіти, важливу складову, яка зумовлює професіоналізм педагогічної діяльності викладача й управління педагогічним процесом (Н.В. Кузьміна, А.К. Маркова та ін.).

На початку ХХІ ст. проблема змісту професійно-особистісних компетенцій викладача набула нових рис. Це пов'язано зі зміною соціально-педагогічної ролі педагога, завдання якого – орієнтуватись на створення таких умов навчального процесу, які б допомагали студенту зрозуміти необхідність самостійного здобуття й модернізації знань, наполегливої роботи із саморозвитку й сомовдосконалення. Саме тому гасло сучасного суспільства “Learn – relearn – delearn!” сприймається викладачем як потяг до особистісного зростання, постійного підвищення кваліфікації, унаслідок чого змінюється зміст ключових компетенцій, які забезпечують не тільки виживання індивіда в нових соціально-економічних умовах, а й успіх його професійної діяльності, її відповідність світовим стандартам конкурентоспроможності викладача.

У сучасній педагогіці компетенції розглядаються як “особистісна складова професіоналізму” (Т.Ю. Базаров), результат та критерій якості підготовки спеціаліста (А.Г. Бермус, І.А. Зімня), практичне вираження модернізації змісту освіти (В.В. Краєвський), базові компоненти педагогічної культури (Т.І. Ісаєва), а також як новий підхід до конструювання освітніх стандартів (А.В. Хуторський) [8, с. 60].

У низці документів Європейського Союзу була спроба визначення компетенцій, які б характеризували діяльність викладача ХХІ ст. Серед найбільш популярних можна назвати такі: уміння жити в полікультурному, толерантному суспільстві; уміння координувати свій стиль життя з природоохоронними завданнями; здійснення життя в контексті європейського громадянства; підтримка гендерної рівності в сім'ї, на робочому місці, в соціальних відносинах; розвиток креативності та інноваційності, володіння цифровими технологіями тощо.

Як зазначає Т.Ю. Базаров, суб'єкти навчального процесу у ВНЗ повинні самостійно визначатися у виборі провідних компетенцій, які їм необхідні будуть в майбутньому, і самі вирішувати, якою мірою формувати їх у себе. Дослідник обґрунтовано виділяє три блоки компетенцій: 1) інноваційний (включає проблемну орієнтацію, яка базується на фіксації суперечностей і неузгоджень, виділенні істотних аспектів проблеми при затримці в полі пізнання цілого; 2) креативність; 3) динамічність, що виявляється в кооперативності, децентрації й полікультурності [2].

Т.Е. Ісаєва розглядає компетенції викладача як унікальну систему професійно-особистісних знань, умінь та якостей людини, що об'єднані гуманно-ціннісним ставленням до оточення, творчим підходом до праці,

постійною націленістю на особистісне й професійне самовдосконалення, які використовуються для освоєння педагогічних ситуацій, у процесі чого створюються нові види діяльності, об'єкти культури, що сприяють досягненню нової якості відношень.

Висновки. Отже, основні вимоги до викладача вищої школи враховують його загальногромадянські, морально-педагогічні, соціально-перцептивні, індивідуально-психологічні, психолого-педагогічні, комунікативні якості та здібності, особистісні вміння, що вказують на теоретичну й практичну готовність до педагогічної діяльності, а також особистісні здібності: креативність, творча індивідуальність, педагогічна культура та професійна компетентність.

Література

1. Вишнякова Н.Ф. Креативная акмеология / Н.Ф. Вишнякова. – Мн. : Дзэбор, 1998. – 242 с.
2. Базаров Т.Ю. Компетенции будущего: Квалификация? Компетентность (критерии качества)? [Электронный ресурс] / Т.Ю. Базаров. – Режим доступа: http://www.tltsu.ru:8080/razum.tltsu.ru/rublectures/lecture_06.html.
3. Галузинський В.М. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні / В.М. Галузинський, М.Б. Євнух. – К. : Інтел, 1995. – 159 с.
4. Гриньова В. Педагогічна культура викладача вищого навчального закладу / В. Гриньова // Вища освіта України. – 2006. – № 4. – С. 61.
5. Губенко О.В. Внутрішня свобода як умова активізації творчого потенціалу особистості / О.В. Губенко // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 10. – С. 1–5.
6. Дьяченко Н. Креативність викладача – запорука модернізації вищої освіти / Н. Дьяченко // Імідж сучасного педагога. – 2006. – № 3–4. – С. 105–108.
7. Єрмола А.М. Креативність в освітньому моніторингу / А.М. Єрмола // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 8. – С. 71–74.
8. Исаева Т.Е. Классификация профессионально-личностных компетенций вузовского преподавателя / Т.Е. Исаева // Педагогика. – 2006. – № 9. – 55–60.
9. Кремень В.Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи) / В.Г. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 216 с.
10. Лузік Е. Креативність як критерій якості в системі підготовки фахівців профільних ВНЗ України / Е. Лузік // Вища освіта України. – 2006. – № 3. – С. 76–82.
11. Слостенин В.А. Университетское педагогическое образование: проблемы и решения / В.А. Слостенин // Профессионально-педагогическая культура: история, теория, технология. – Белгород, 1996. – С. 3–8.
12. Основы педагогики высшей школы / [Л.Л. ТОВАЖНЯНСКИЙ, А.Г. РОМАНОВСКИЙ, В.В. БОНДАРЕНКО, А.С. ПОНОМАРЕВ, З.А. ЧЕРВАНЕВА]. – Х. : ХПИ, 2005. – 600 с.

13. Яремчук Н. Педагогічна творчість як складова професійно-педагогічної культури викладача вищої школи / Н. Яремчук // Вісник Львівського університету. Серія: Педагогіка. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 1. – С. 242–249.

ТОКАРЕВА К.П.

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ДІВЧАТ-СТУДЕНТОК ВІЗ ДО ЗАНЯТЬ ОЗДОРОВЧОЮ АЕРОБІКОЮ

Проблеми збереження й зміцнення здоров'я, насамперед найбільш діяльної та молодшої частини населення нашої країни, завжди були й залишаються в центрі уваги педагогічної теорії й практики.

Систематичні заняття оздоровчою фізичною культурою, зокрема, аеробікою, у молодому віці дають змогу не тільки зберегти й поліпшити на тривалий час функціональні можливості організму, а й створити сприятливі умови для формування стійких потреб і мотивів до фізичної активності протягом наступних років життя.

Спеціальні дослідження таких учених, як Н. Агаджанян, М. Амосов, П. Анохін, Г. Апанасенко, В. Артамонов, В. Бальсевич, Л. Бендет, І. Брехман, Н. Граєвська, В. Запорожанова, С. Летунова, Р. Мотилянська, І. Муравов та інші, довели, що оптимальна фізична активність забезпечує оздоровчий ефект.

На сьогодні оздоровча аеробіка є одним з популярних напрямів масової фізичної культури. Дослідження впливу різних видів оздоровчої аеробіки на організм людини та на стан здоров'я вивчали О. Булгакова, І. Дубогризова, А. Жерсенюк, О. Зефірова, Н. Кім, Т. Лисицька, Т. Чибісова, В. Чубакова та ін. Вчені розглядали компоненти й параметри фізичного навантаження на заняттях оздоровчою аеробікою, а саме обсяг та інтенсивність навантаження, що задається темпом музичного супроводу; спрямованість вправ на розвиток різних м'язових груп тощо. Проте залишилися поза увагою дослідників питання вивчення особливостей мотивації до занять оздоровчою аеробікою дівчат студентського віку.

Мета статті – проаналізувати мотивацію дівчат-студентів до занять оздоровчою аеробікою; виявити й розглянути її особливості.

Термін “аеробіка” стосовно різних видів рухової активності, що мають оздоровчу спрямованість, запропонував американський лікар К. Купер [4]. У зв'язку зі специфічними цілями й завданнями, що можуть бути досягнуті засобами аеробіки, використовують таку класифікацію аеробіки (В. Давидов, Е. Крючок, В. Ростова, М. Ступкіна та ін.): а) оздоровча; б) прикладна; в) спортивна.

Ми акцентуємо увагу на оздоровчій аеробіці як засобі організації позааудиторної роботи дівчат-студенток вищого навчального закладу.

Оздоровча аеробіка – один з напрямів масової фізичної культури з регульованим навантаженням. Характерною рисою оздоровчої аеробіки є наявність аеробної частини заняття, протягом якого підтримується на пев-